

اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر در قالب سواد‌های عصر حاضر از دیدگاه استادان و دانشجویان

بهمن زندی^{1*}، مرجان معصومی فرد²

1. استاد، گروه زبان‌شناسی، دانشگاه پیام نور

2. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور

تاریخ دریافت: 1397/07/28 تاریخ پذیرش: 1397/11/07

Life-Long Learning Priorities in the Form of the Current Era Literacies from the Perspective of Faculty Members and Students

B. Zandi^{1*}, M. Masoomifard²

1. Professor, Faculty of Linguistics, Payame Noor University

2. Assistant Professor, Faculty of Education, Payame Noor University

Received: 2018/10/20 Accepted: 2018/09/22

Abstract

The aim of this study is to investigate the priorities of lifelong learning in the context of current era Literacies (informational, research, educational, media, Computer, environmental, health, emotional, cultural, and financial). This research is descriptive and analytical in terms of its purpose, and was implemented in a mixed way (interview and scrolling). The statistical population included all faculty members of Payam-e-Noor University and e-learning students of this university in the academic year of 96-97. 372 students and 86 faculty members were selected by stratified random sampling. In the first step, after studying the literature and background and conducting a semi-structured interview with the experts of the educational system, the literacies of the current era were extracted, and then in the second step, two special checklists for the Faculty members and students were distributed. The results of Friedman's test showed that both faculty members and students have selected information literacy as their first priority, then health literacy was ranked second, students selected emotional literacy as the third grade, while Faculty members' financial literacy was ranked third. Both faculty members and students chose media literacy as the fourth grade. Also, the results of independent t-test for comparing the study subjects showed that from the view point of faculty members the financial, computer, research and educational Literacies are significantly more important while from students' viewpoint environmental, and emotional Literacies are significantly more important. Also for other Literacies, we did not find any difference. In the end, a conceptual model was proposed to prioritize the literacies from the viewpoint of students and faculty members.

Keywords

Lifelong Learning, Faculty Members, Student, Literacy.

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف بررسی اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر در قالب سواد‌های عصر حاضر (اطلاعاتی، پژوهشی، تربیتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای، زیست محیطی، سلامت، عاطفی، فرهنگی، مالی) است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت توصیفی و تحلیلی و از نظر اجرا به صورت آمیخته (مصاحبه و پیمایش) انجام شد. جامعه آماری نیز شامل کلیه اساتید گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور و دانشجویان یادگیری الکترونیکی این دانشگاه در سال تحصیلی 96-97 است که تعداد 372 دانشجو و 86 عضو هیات علمی به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. در مرحله اول؛ پس از مطالعه ادبیات و پیشینه و انجام مصاحبه نیمه ساختار یافته از متخصصان آموزشی مجموعه سواد‌های عصر حاضر استخراج شد؛ سپس در مرحله دوم، دو چک لیست ویژه استادان و دانشجویان، توزیع شد. نتایج آزمون فریدمن نشان داد که هر دو گروه استادان و دانشجویان، سواد اطلاعاتی را به طور مشترک به عنوان اولین اولویت خود انتخاب کردند و پس از آن سواد سلامت را در رتبه دوم قرار دادند، دانشجویان سواد عاطفی را به عنوان رتبه سوم انتخاب کردند؛ در حالی که استادان سواد مالی را در رتبه سوم اهمیت قرار دادند، در اولویت چهارم نیز استادان و دانشجویان به طور مشترک سواد رسانه‌ای را انتخاب کردند؛ همچنین نتایج آزمون t-test مستقل برای مقایسه سواد‌های مورد مطالعه از دیدگاه استادان و دانشجویان نشان داد که سواد‌های مالی، رایانه‌ای، پژوهشی، تربیتی از دیدگاه استادان نسبت به دانشجویان به صورت معناداری، اهمیت بیشتری دارد؛ در حالی که سواد زیست محیطی و سواد عاطفی، از دیدگاه دانشجویان به صورت معناداری نسبت به استادان به صورت معناداری، اهمیت بیشتری دارد. درباره سایر سوادها، تفاوتی مشاهده نشد و در نهایت نیز مدل مفهومی برای اولویت‌بندی سوادها از نظر دانشجویان و اساتید، پیشنهاد شد.

واژگان کلیدی

یادگیری مادام‌العمر، استاد، دانشجو، سواد.

این مقاله برگرفته از طرح تحقیقی است که با حمایت پژوهشکده آموزش باز و از راه دور دانشگاه پیام نور انجام شده است.

* نویسنده مسئول: بهمن زندی

ایمیل نویسنده مسئول:

*Corresponding Author: zandi@pnu.ac.ir

مقدمه

کشورهایی که تلاش شده تا یادگیری مادام‌العمر نهادینه شود؛ مانند کشور ژاپن، شاهد آن هستیم که جامعه ژاپنی به سمت توسعه و پیشرفت فزاینده‌ای حرکت کرده است. درباره کشور ما به نظر می‌رسد آنچه سبب شده تا روند دستیابی به توسعه پایدار با سرعت کمتری محقق شود آن است که تلاش‌هایی که در زمینه یادگیری مادام‌العمر انجام شده است، به طور عمده، به صورت پراکنده و با اهداف کوتاه مدت و برای مقاصد خاصی صورت گرفته است و تاکنون برنامه مدونی که یادگیری مادام‌العمر را به منظور جهت‌دهی به سمت توسعه پایدار حرکت دهد وجود نداشته است.

بر این اساس به نظر می‌رسد چنانچه بتوان برنامه مدونی را درباره یادگیری مادام‌العمر تدوین کرد در این باره راهگشا است؛ اما مشکل دیگری که برای تهیه این برنامه وجود دارد آن است که خود مفهوم یادگیری مادام‌العمر نیز به عنوان مفهومی مبهم و منازعه‌برانگیز شناخته می‌شود؛ همچنین مفهوم یادشده بسیار نوظاست و بسیاری از افراد و دست‌اندرکاران هنوز به تأثیری که آموزش مداوم در بهبود مستمر نیروی انسانی خواهد گذاشت، پی نبرده‌اند؛ البته همان طور که یاد شد تلاش‌هایی به طور پراکنده در حال انجام است؛ به عنوان مثال در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی سازوکارهایی برای آموزش مداوم برای افراد در نظر گرفته است؛ همچنین ادارات و وزارت‌خانه‌های دیگر نیز تلاش‌هایی را تحت عنوان دوره‌های ضمن خدمت داشته‌اند؛ اما از آنجایی که مفهوم یاد شده وسیع‌تر از فعالیت‌هایی است که تاکنون انجام شده است، به نظر می‌رسد توجه کافی به یادگیری مادام‌العمر به ویژه در بحث سوادهایی که امروزه از سوی یونسکو مورد توجه قرار گرفته‌اند و برای زندگی در جامعه مدرن امروز لازم هستند، کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ بنابراین با توجه به اهمیت ویژه یادگیری مادام‌العمر در آموزش بزرگسالان و توجه به این مفهوم در سازمان‌های جهانی مانند یونسکو، این پژوهش با توجه به نیازهای تخصصی، مهارتی و عمومی (زندگی) بزرگسالان پس از آموزش رسمی، با استناد به آموزه دینی «اطلبوا العلم من المهد الی اللحد» به دنبال بررسی اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر با توجه به فرهنگ، ملیت و نیازهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی کشورمان است تا در راستای تحقق یادگیری مادام‌العمر قشر دانشگاهی گام بردارد.

در هزاره سوم به کمک فناوری نوین اطلاعات و ارتباطات، علم به گونه‌ای برق‌آسا دامنه‌های خود را می‌گستراند و دگرگونی‌های فزاینده در ابعاد مختلف زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کند (سامپایو، 2008)؛ به همین دلیل، فرایند یادگیری نیز نمی‌تواند در بزرگسالی متوقف شود؛ چرا که دانش کسب شده توسط افراد خیلی زود کهنه خواهد شد و نیاز به یادگیری مباحث جدید که برای زندگی عادی شهروندان یک جامعه مفید باشد، بیش از پیش درک می‌شود؛ از این رو یادگیری مادام‌العمر به یکی از مهم‌ترین توانمندی‌هایی تبدیل شده است که جوامع امروز را قادر به توسعه ظرفیت‌های انسانی خود می‌کند؛ لذا توسعه یادگیری مادام‌العمر در تمام جنبه‌های زندگی کنونی به عنوان یک چالش آموزشی عمده جهان امروز ظهور یافته است (مونگلی¹، 2010). این مفهوم به عنوان اصطلاحی علمی، برای اولین بار در دهه 1960 از سوی یونسکو مطرح شد. این سازمان ضمن تأکید بر آموزش به عنوان یک حق و عامل اصلی توسعه کامل ظرفیت‌های انسانی، به این مطلب اشاره کرد که یادگیری مادام‌العمر تمام فعالیت‌های یادگیری در سرتاسر زندگی انسان را با هدف بهبود دانش، مهارت‌ها و شایستگی‌ها، در یک چشم‌انداز فردی، مدنی، اجتماعی یا شغلی دربرمی‌گیرد (کمیسون اروپا، 2008).

اهمیت مسئله پرداختن به موضوع یادگیری مادام‌العمر در آن است که به دلایل مختلف از جمله تغییرات روزافزون محیط بیرونی انسان‌ها و تبدیل جهان ملموس به جهان ناشناخته، پیچیده، غیرخطی و البته آشوبناک و پیش‌بینی‌ناپذیر، سبب شده است که نظام‌های تعلیم و تربیت کنونی نتوانند به نیازهای آموزشی جوامع در حال رشد فزاینده پاسخ مناسب دهند؛ بنابراین همچنان با چالش‌هایی برای همگام شدن با این پیشرفت‌ها وجود دارد و به توانمندسازی افراد برای تبدیل به شهروندان جهانی خلاق و پاسخگو و در نهایت دستیابی به توسعه پایدار از طریق شهروندان آگاه و مسئول کمک می‌کند (گیبسون²، 2008). چالش‌های یاد شده در نظام تعلیم و تربیت اغلب کشورهای جهان مغفول مانده است؛ حال آنکه در

1. Mongelli

2. Gibson

چگونگی تغییر نظام‌های آموزش عالی در جهت برخورد مناسب با برخی نیازهای یادگیرندگان مادام‌العمر است و این تغییرات بر جنبه‌های گوناگونی همچون سیستم اجرایی دانشگاه، بودجه‌بندی، منابع، طرح‌ریزی و ارتباطات اجتماعی مختلف موثر است (نسبیت، 2007؛ کرب، 2005؛ مارکز¹، 2007).

آموزش عالی طی دهه‌های اخیر، با برتری چشمگیر اندیشمندان و دسترسی به تجهیزات پیشرفته برای تجربه، تدریس و یادگیری، برتری خود را حفظ کرده و همان طور که کناپر و کروپلی بیان می‌کنند، دانشگاه‌ها به دلیل نقش مهم در کمک به تشکیل سیستم یادگیری مادام‌العمر، نیازمند توجه و رسیدگی شایسته‌ای هستند. این امر ناشی از آن است که دانشگاه‌ها، ارزش‌ها و شیوه‌های عمل را در بسیاری از ابعاد جامعه تحت تاثیر قرار می‌دهند. از جمله این تاثیرات آن است که از سویی، جوامع به طور فزاینده بر دانش مبتنی شده‌اند و از سوی دیگر، دانش موضوع اصلی دانشگاه هاست (همان منبع).

تحولات سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات² در دهه اخیر، جهان را با یک بیسواد³، به تعبیر جدید و نیاز همه گیر به بازآموزی و یادگیری مواجه کرده است. به قول آلونین تافلر⁴ امروزه، مفهوم سواد، دیگر توان خواندن، نوشتن و حساب کردن نیست. در قرن بیست و یکم، بی‌سوادان آنهایی نیستند که نمی‌توانند بخوانند یا بنویسند؛ بلکه کسانی هستند که نمی‌توانند یاد بگیرند و نیازهای یادگیری جدید خود را رفع کنند.

امروزه علاوه بر مفهوم سنتی سواد، مفاهیم جدیدی تحت عنوان سواد چندگانه مطرح است که عبارتند از:

سواد اطلاعاتی؛ سواد اطلاعاتی عبارتست از ایجاد توانایی در افراد تا بتوانند تشخیص دهند چه وقت به اطلاعات نیاز دارند؛ همچنین توانایی ذخیره کردن اطلاعات، ارزشیابی و استفاده مؤثر از آن را در زمان نیاز داشته باشند (بختیاری و همکاران، 1393). سواد اطلاعاتی پایه و اساس

دانشگاه به عنوان یکی از نهادهای اصلی محل اشتغال و تحصیل بزرگسالان شناخته می‌شود؛ بنابراین توجه به نیازهای یادگیری مادام‌العمر استادان و دانشجویان می‌تواند راهگشای تدوین برنامه‌های آموزش غیررسمی برای این دو قشر فرهیخته جامعه باشد؛ بر این اساس سوالات اصلی پژوهش حاضر به شرح زیر است:

1. اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر از نظر استادان دانشگاه بر اساس سواد‌های عصر حاضر (اطلاعاتی، پژوهشی، تربیتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای، زیست محیطی، سلامت، عاطفی، فرهنگی، مالی) چیست؟

2. اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر از نظر دانشجویان بر اساس سواد‌های عصر حاضر (اطلاعاتی، پژوهشی، تربیتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای، زیست محیطی، سلامت، عاطفی، فرهنگی، مالی) چیست؟

3. تفاوت میان اولویت در سواد‌های عصر حاضر (اطلاعاتی، پژوهشی، تربیتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای، زیست محیطی، سلامت، عاطفی، فرهنگی، مالی) در بین اساتید و دانشجویان چگونه است؟

بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد مفاهیم یادگیری مادام‌العمر و شهروندی به مطالعات کومبس و همچنین لینگراد بر می‌گردد و پس از آن در گزارشات یونسکو درباره یادگیری برای زیستن و یادگیری به عنوان گنج درون دنبال شده است (کمیسون ملی یونسکو، 1391). این مفهوم بر آن تاکید دارد که یادگیری در سراسر زندگی انسان‌ها در جوامع دموکراتیک لازم است و آموزش نباید به یادگیری رسمی ختم شود؛ بلکه بزرگسالان نیازمند آن هستند که به یادگیری در سرتاسر زندگی خود دسترسی داشته باشند؛ بنابراین تحقق یادگیری مادام‌العمر، ماموریت محوری موسسات آموزش عالی است. موسسات و دانشگاه‌ها، با اطمینان از اینکه افراد، توانمندی‌های فکری لازم را برای استدلال و تفکر انتقادی کسب کرده‌اند و با کمک به آنان در ساختن چارچوبی برای اینکه چگونه یاد گرفتن را یاد بگیرند، مبانی رشد مستمر در حیات شغلی و نیز ایفای نقش به مثابه شهروندان و اعضای آگاه جامعه را در اختیار آنان می‌گذارند (نسبیت، 2007).

شواهدی دال بر تغییر برخی از موسسات و دانشگاه‌ها در راستای انجام این نقش وجود دارد. تعدادی از مطالعات درباره یادگیری مادام‌العمر در کشورهای مختلف، نشان‌دهنده

1. Marks

2. Information and Communication Technology

3. Illiteracy

4. Alvin Toffler

ده ورد، 2010)؛ به عبارتی نوعی غریزه است؛ اینکه بپرسیم چه دروغی پشت تولید رسانه‌ها نهفته است (انگیزه، پول، ارزش‌ها و مالکیت) و آگاه شویم چطور این عوامل تاثیر گذارند. از نظر بعضی کارشناسان، سواد رسانه‌ای به معنای فراگیری چگونگی تولید پیام با استفاده از رسانه‌های چاپی، سمعی، بصری و... است (مزینانی، 1393).

سواد رایانه‌ای؛ توانایی درک و استفاده از اطلاعات در اشکال چندگانه از یک گروه از منابع کامپیوتری است (گیلستر¹، 2007)، بدین ترتیب، این سواد به مفهوم جدیدی از تعلیم و تربیت اشاره دارد که بسی توانا تر و غنی تر از مفاهیم پیشین تعلیم و تربیت، اعم از گونه‌های پیشین سواد و نیز مفهوم گفتگویی تعلیم و تربیت است؛ بر این اساس گارمن و فرو² (2000) عقیده دارند که سواد رایانه‌ای ما را برای انقلابی در تعلیم و تربیت آماده خواهد کرد؛ همان گونه که گونه‌های پیشین سواد نیز به نوبه خود، منشا چنین تحولاتی بوده‌اند.

سواد زیست محیطی؛ سواد زیست محیطی مهارت دریافت دانش از طبیعت، فهمیدن اصول اساسی اکولوژی و زندگی کردن هماهنگ با این اصول است (دویلیبی، 2006). نتایج پژوهش‌ها حاکی از آن است که سواد زیست محیطی مستلزم درک عمیق و بنیادی نظام‌های دنیای طبیعت، درک روابط و تعامل‌های جهان زندگان و غیر زندگان و توان برخورد معقول با مسائلی است که باید با شواهد علمی و با توجه به جنبه‌های اقتصادی، زیباشناختی و اخلاقی محیط زیست با آنها روبرو شد (کرنل و ناگلی، 2009؛ واریسلی، 2009)

سواد سلامت؛ عبارت از میزان درک اطلاعات اولیه بهداشتی برای تصمیم‌گیری مناسب درباره خدمات بهداشتی مورد نیاز فرد است که شامل توانایی درک دستورالعمل‌های روی بطری داروی تجویز شده، بروشورهای آموزش پزشکی، فرم‌های رضایت‌نامه، توانایی استفاده از سیستم‌های پیچیده پزشکی، مهارت خواندن، شنیدن و تجزیه و تحلیل،

یادگیری مادام‌العمر را فراهم می‌آورد و از ارکان کلیه سطوح تحصیلی و تمام محیط‌های یادگیری است (شریفی و اسلامی، 1395). این سواد موجب می‌شود فراگیران جستجوگری‌های خود را توسعه بخشیده و به یادگیری خودگرا دست یابند. انجمن کتابداری آمریکا، در بیانیه‌ای، تعریفی برای جامعه سواد اطلاعاتی جهانی در قرن 21 ارائه کرده است که در آن سواد اطلاعاتی قابلیت برای جستجو و تاثیرگذاری روی منابع اطلاعاتی به عنوان کاربران، شامل چگونگی استفاده از دانش و فناوری‌ها و اشکال در اطلاعات ذخیره شده عنوان شد (مهری، 1386).

سواد پژوهشی؛ مهارت کاربست آگاهی از فرآیند پژوهش و مهارت‌های لازم در هر مرحله از آن در دانش پایه علوم مورد نیاز زندگی انسان است (ساک، 1392). نهادینه‌سازی سواد پژوهشی، موجب بهبود قدرت انتخاب و تصمیم‌گیری افراد در زندگی می‌شود. جمع‌بندی دیدگاه‌ها و نتایج پژوهش ونگ و ونگ، کوکران و لایتل، استرانج، تیوکر و هیدمن و مارزانو، مارزانوس و پایکرینگ، نقش برجسته پژوهش بهبود عملکرد زندگی افراد را نشان می‌دهد (مارزانو و همکاران، 2003 و کوکران و همکاران، 1992).

سواد تربیتی؛ عبارت از توانایی تربیت فرزندان به نحو شایسته است (طالب زاده و همکاران، 1391)؛ به گونه‌ای که فرزندان بتوانند طی فرآیند اجتماعی شدن با جامعه سازگار شوند که این امر مستلزم تقویت روحیه همکاری و روشن بینی در برخورد با افکار و عقاید مخالف، رغبت برای انجام کارهای جمعی، قبول مسئولیت در کارهای جمعی، تمایل به معاشرت با دیگران و احترام به عقاید دیگران است (گل محمدی، 1383).

سواد رسانه‌ای؛ سواد رسانه‌ای، توانایی بررسی و تحلیل پیام‌هایی است که به اشکال مختلف، هر روز به ما منتقل می‌شود (ارجمندی، 1384؛ ساروخانی و رضایی قادی، 1391). این توانایی موجب می‌شود مهارت‌های تفکر انتقادی، همه رسانه‌ها را در برگرد (دنگ و همکاران، 2013؛ ازکان و همکاران، 2012). همچنین سواد رسانه‌ای درباره پرسیدن سوال‌هایی مربوط به آنچه که وجود دارد و توجه به آنچه که وجود ندارد، است (وایت ورت، 2012؛ ون

1. Gilster

2. Garman & Forgue

در حالی که برای دیگری، سواد مالی به معنای تمرکز کاملاً دقیق بر مهارت‌های پایه مدیریت پول، بودجه، صرفه‌جویی، سرمایه‌گذاری و بیمه است (مانتیکن، 2010). از نظر کمیسیون اوراق بهادار و سرمایه‌گذاری استرالیا، سواد مالی عبارت از توانایی ایجاد فضاوت آگاهانه و تصمیم‌گیری موثر درباره استفاده و مدیریت پول است. سواد مالی ترکیبی از آگاهی‌های مالی، دانش، مهارت، نگرش‌ها، رفتارهای لازم برای ایجاد تصمیمات مالی سالم و در نهایت دست یافتن به بهبود مالی شخصی است (برد، 2008)

با توجه به تنوع سواد‌های چندگانه عصر حاضر، برای تدوین برنامه‌های مدرن یادگیری مادام‌العمر در قالب این سوادها، لازم است این سوادها اولویت‌بندی شوند تا بتوان اقدامات بعدی را بر اساس این اولویت‌ها ساماندهی کرد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت توصیفی و تحلیلی و از نظر اجرا آمیخته است. برای جمع‌آوری داده‌ها از دو روش مطالعه اسنادی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در مرحله اول، شامل جامعه متخصصان، خبرگان و کارشناسان آشنا به موضوع تحقیق است که به منظور یافتن اولویت سواد‌های چندگانه شهروندان امروز، در مصاحبه نیمه ساختاریافته‌ای که محتوای آن بر اساس سواد‌های تعریف شده در پژوهش تعیین شده بود، انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری در این جامعه به صورت شبکه‌ای (کلوله برفی) تا اشباع نظری بود؛ در مرحله دوم، جامعه آماری شامل کلیه اساتید گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور کشور (216 نفر) و دانشجویان حوزه یادگیری الکترونیکی دانشگاه در سال تحصیلی 96-97 جمعاً به تعداد (4515 دانشجو) بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از میان جامعه آماری پژوهش، با استفاده از فرمول کوکران، 372 دانشجو و با استفاده از فرمول تعدیل کوکران 86 استاد انتخاب شدند.

ابزار پژوهش نیز شامل دو چک لیست برای اساتید و دانشجویان بود که بر اساس مطالعه ادبیات و پیشینه و مصاحبه نیمه ساختاریافته از متخصصان تهیه شد و پس از سنجش روایی محتوایی آن توسط اساتید و خبرگان و تعیین پایایی آن (برای پرسش‌نامه دانشجویان 0/785 و برای پرسش‌نامه اساتید 0/789) برای بررسی سواد‌های مورد نیاز،

تصمیم‌گیری و توانایی به کارگیری این مهارت‌ها در موقعیت‌های سلامتی است که لزوماً به سال‌های تحصیل یا توانایی خواندن عمومی بر نمی‌گردد (بوهلمان و همکاران¹، 2004؛ توکودا² و همکاران، 2009؛ والکر و همکاران، 2010).

سواد عاطفی؛ عبارت از «توانایی اندیشیدن، تشخیص دادن، اداره کردن و انتقال عواطف خود به‌طور مناسب» است (لن و شوارتز³، 1987). این سواد در واقع یک بخش جدا و برنامه‌ریزی شده در حوزه آموزش نیست؛ بلکه با تمام ارکان نظام آموزشی، فرد و جامعه گره خورده است (والستون، 1992 و بورمن و همکاران، 2001) و در هر لحظه به آن نیاز داریم تا درک درستی از موقعیت داشته باشیم؛ زیرا این سواد چگونگی رفتار انسان‌ها را شکل داده و بر اندیشه‌ها و باورهای آنها تأثیر می‌گذارد (باستانی، گلزاری و روشنی، 1389). یونسکو نیز (2017) سواد عاطفی را توانایی برقراری روابط عاطفی با خانواده، همسر و دوستان به نحو احسن تعریف می‌کند.

سواد فرهنگی؛ سواد فرهنگی به تعریف هیرش به معنای داشتن آن اطلاعات پایه است که به منظور زنده ماندن در دنیای مدرن مورد نیاز است (گراف، 1989)، در واقع این سواد به شناخت «میدان‌های» فرهنگی مختلف یا شناخت قواعد نوشته و نانوشته، گونه‌ها، گفتمان‌ها، انواع سرمایه‌ها، ارزش‌های فرهنگی موجود و زمینه‌ها و ملزوماتی که بر عمل انسان‌ها تأثیر می‌گذارد، می‌پردازد (دورو و همکاران⁴، 2012).

سواد مالی؛ سواد مالی از دیدگاه افراد مختلف معانی مختلفی را در بر می‌گیرد (دیلمی و حنیفه زاده، 1394؛ یعقوب نژاد و همکاران، 1390). برای برخی مفهومی گسترده و ترکیبی از یک درک اقتصادی و چگونگی تصمیمات خانوار که از شرایط و اوضاع اقتصادی متأثر هستند، را در برمی‌گیرد (یمار و مورفی، 2010؛ برد، 2008)؛

1. Bohlman
2. Tokuda
3. Lane & Schwartz
4. Duru

ملاحظه می‌شود طبق اطلاعات جدول (2) ملاحظه می‌شود شاخص سواد اطلاعاتی با 9/22 در اولویت اول، شاخص سواد سلامت با 8/8 در اولویت دوم، شاخص سواد مالی با 8/57 در اولویت سوم، سواد رسانه‌ای با 7/21 در اولویت چهارم، شاخص سواد رایانه‌ای با 5/5 در اولویت پنجم، شاخص سواد پژوهشی با 5/42 در اولویت ششم، شاخص سواد تربیتی با 3/86 در اولویت هفتم؛ شاخص سواد فرهنگی با 2/9 در اولویت هشتم؛ شاخص سواد زیست محیطی با 2/19 در اولویت نهم و شاخص سواد عاطفی با 1/37 در اولویت آخر قرار دارد. همچنین مطابق جدول (3) مقدار $\chi^2 = 701/204$ با سطح معناداری آزمون $p = 0/000$ و زیر 0/05 این اولویت‌بندی معتبر است. در واقع سواد اطلاعاتی بیشترین و سواد عاطفی کمترین اولویت را نزد اساتید داشتند.

جدول 2. رتبه‌بندی و اولویت‌بندی شاخص‌های

عوامل	میانگین رتبه
سواد اطلاعاتی	9/22
سواد سلامت	8/8
سواد مالی	8/57
سواد رسانه‌ای	7/21
سواد رایانه‌ای	5/5
سواد پژوهشی	5/42
سواد تربیتی	3/86
سواد فرهنگی	2/9
سواد زیست محیطی	2/19
سواد عاطفی	1/37

جدول 3. نتایج آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی رتبه‌ها

تعداد	86
χ^2	701/204
درجه آزادی	9
P	0/000

پرسش دوم: اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر از نظر دانشجویان بر اساس سواد‌های عصر حاضر (عاطفی، اطلاعاتی، مالی، رسانه‌ای، تربیتی، رایانه‌ای، فرهنگی، پژوهشی، زیست محیطی و سلامت) چیست؟

برای آموزش مادام‌العمر میان اساتید و دانشجویان (نمونه آماری) توزیع شد. به منظور پاسخ به پرسش‌های پژوهش از

جدول 1. توزیع فراوانی اساتید و دانشجویان

متغیر	گزینه‌ها	تعداد	درصد
جنسیت اساتید	زن	41	47/7
	مرد	45	52/3
سن اساتید	زیر 35 سال	9	10/4
	35-45 سال	69	80/2
	بالای 45 سال	8	9/4
جمع		86	100
جنسیت دانشجویان	زن	180	48/4
	مرد	192	51/6
	زیر 30 سال	215	57/8
سن دانشجویان	30-35 سال	126	33/9
	بالای 35 سال	31	8/3
جمع		372	100

آمار توصیفی و استنباطی (آزمون فریدمن و تی مستقل)

به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه 23 استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

جدول شماره 1، یافته‌های توصیفی پژوهش را نشان می‌دهد. از میان نمونه آماری اساتید، 41 نفر (7/47%) زن و 45 نفر (3/52%) مرد هستند؛ همچنین از نظر سنی؛ 9 نفر (4/10%) از اساتید زیر 35 سال؛ 69 نفر (80%) بین 35 تا 45 سال و 8 نفر (4/9%) بالای 45 سال سن دارند.

از میان نمونه آماری دانشجویان مورد مطالعه نیز 180 نفر (4/48%) زن و 192 نفر (6/51%) مرد هستند؛ همچنین از نظر سنی؛ 215 نفر (8/57%) از دانشجویان زیر 30 سال؛ 126 نفر (9/33%) بین 30 تا 35 سال و 31 نفر (3/8%) بالای 35 سال سن دارند.

بررسی سوال‌های پژوهش

پرسش اول: اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر از نظر اساتید دانشگاه بر اساس سواد‌های عصر حاضر (عاطفی، اطلاعاتی، مالی، رسانه‌ای، تربیتی، رایانه‌ای، فرهنگی، پژوهشی، زیست محیطی و سلامت) چیست؟

بر اساس آزمون فریدمن انجام شده برای رتبه‌بندی و اولویت‌بندی سواد‌های مورد مطالعه از دیدگاه اساتید،

اساتید و دانشجویان سطح معناداری آزمون $P = 0/85$ و بالای $0/05$ و مقدار $t = 0/18$ است؛ در نتیجه فرض H_0 تایید و فرضیه تحقیق رد می‌شود و توجه به سواد اطلاعاتی از دیدگاه اساتید و دانشجویان یکسان است؛ همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد سلامت از دیدگاه اساتید و دانشجویان سطح معناداری آزمون $P = 0/058$ و بالای $0/05$ و مقدار $t = 1/89$ است؛ در نتیجه فرض H_0 تایید و فرضیه تحقیق رد می‌شود و توجه به سواد سلامت از دیدگاه اساتید و دانشجویان یکسان است؛ همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد رسانه‌ای از دیدگاه اساتید و دانشجویان سطح معناداری آزمون $P = 0/33$ و بالای $0/05$ و مقدار $t = 0/95$ است؛ در نتیجه فرض H_0 تایید و فرضیه تحقیق رد می‌شود و توجه به سواد رسانه‌ای از دیدگاه اساتید و دانشجویان یکسان است. همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد فرهنگی نیز از دیدگاه اساتید و دانشجویان سطح معناداری آزمون $P = 0/28$ و بالای $0/05$ و مقدار $t = 1/08$ است؛ در نتیجه فرض H_0 تایید و فرضیه تحقیق رد می‌شود و توجه به سواد فرهنگی از دیدگاه اساتید و دانشجویان یکسان است؛ اما نتایج این آزمون برای مقایسه سواد مالی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P = 0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t = 20/25$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (9) نیز نشان می‌دهد که سواد مالی از دیدگاه اساتید با میانگین $8/56$ به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه دانشجویان با میانگین $5/69$ است؛ همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد رایانه‌ای از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P = 0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t = 14/22$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (6) نیز نشان می‌دهد که سواد رایانه‌ای از دیدگاه اساتید با میانگین $5/5$ به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه دانشجویان با میانگین $4/09$ است؛ همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد پژوهشی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P = 0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t = 26/84$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (6) نیز نشان می‌دهد که سواد پژوهشی از دیدگاه اساتید با میانگین $5/31$ به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه دانشجویان با میانگین $1/79$ است؛ همچنین نتایج این

بر اساس آزمون فریدمن انجام شده برای رتبه‌بندی و اولویت‌بندی سوادهای مورد مطالعه از دیدگاه دانشجویان؛ طبق اطلاعات جدول (4) ملاحظه می‌شود که شاخص سواد اطلاعاتی با $9/2$ در اولویت اول، شاخص سواد سلامت با 9 در اولویت دوم، شاخص سواد عاطفی با $8/4$ در اولویت سوم، شاخص سواد رسانه‌ای با $7/3$ در اولویت چهارم، شاخص سواد مالی با $5/7$ در اولویت پنجم، شاخص سواد زیست محیطی با $5/01$ با در اولویت ششم، شاخص سواد رایانه‌ای با $4/1$ در اولویت هفتم؛ شاخص سواد فرهنگی با 3 در اولویت هشتم؛ سواد پژوهشی با $1/8$ در اولویت نهم و شاخص سواد تربیتی با $1/5$ در اولویت آخر قرار دارد؛ همچنین مطابق جدول (5)، مقدار $\chi^2 = 3075/87$ با سطح معناداری آزمون $p = 0/000$ و زیر $0/05$ این اولویت‌بندی معتبر است. در واقع، سواد اطلاعاتی بیشترین و سواد تربیتی کمترین اولویت را نزد دانشجویان داشتند.

جدول 4. رتبه‌بندی و اولویت‌بندی شاخص‌های دهگانه سواد از دیدگاه دانشجویان

عوامل	میانگین رتبه
سواد اطلاعاتی	9/2
سواد سلامت	9
سواد مالی	5/7
سواد رسانه‌ای	7/3
سواد رایانه‌ای	4/1
سواد پژوهشی	1/8
سواد تربیتی	1/5
سواد فرهنگی	3
سواد زیست محیطی	5/01
سواد عاطفی	8/4

جدول 5. نتایج آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی رتبه‌ها

تعداد	372
χ^2	3075/87
درجه آزادی	9
P	0/000

پرسش سوم: تفاوت میان اولویت در سوادهای عصر حاضر (عاطفی، اطلاعاتی، مالی، رسانه‌ای، تربیتی، رایانه‌ای، فرهنگی، پژوهشی، زیست محیطی و سلامت)، در بین اساتید و دانشجویان چگونه است؟
بر اساس اطلاعات جدول (7) و مطابق آزمون t-test مستقل انجام شده، برای مقایسه سواد اطلاعاتی از دیدگاه

جدول 7. نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها برای شاخص‌های دهگانه سواد از دیدگاه اساتید و دانشجویان

متغیرها	همگنی واریانس‌ها		t	p
	P	F		
سواد اطلاعاتی	0/000	15/47	0/18	0/85
سواد سلامت	0/45	0/57	1/89	0/058
سواد مالی	0/000	234/89	20/25	0/000
سواد رسانه ای	0/24	1/33	0/95	0/33
سواد رایانه ای	0/53	0/38	14/22	0/000
سواد پژوهشی	0/000	14/14	26/84	0/000
سواد تربیتی	0/000	25/2	22/81	0/000
سواد فرهنگی	0/000	33/7	1/08	0/28
سواد زیست محیطی	0/31	1/01	26/43	0/000
سواد عاطفی	0/000	33/76	79/82	0/000

عاطفی از دیدگاه دانشجویان با میانگین 8/39 به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه اساتید با میانگین 1/37 است. همچنین شکل (1) کلیه اولویت‌های اساتید و دانشجویان درباره سواد‌های مورد مطالعه در یادگیری مادام‌العمر را نشان می‌دهد:

نتیجه‌گیری و بحث

این پژوهش با هدف بررسی اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر در قالب سواد‌های عصر حاضر (اطلاعاتی، پژوهشی، تربیتی، رسانه‌ای، رایانه‌ای، زیست محیطی، سلامت، عاطفی، فرهنگی، مالی) در نظام آموزش از دور انجام شد. نتایج حاصل از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی اولویت‌های یادگیری مادام‌العمر از نظر اساتید و دانشجویان بر اساس سواد‌های عصر حاضر نشان داد که چهار اولیویتی که اساتید دانشگاه به عنوان مهم‌ترین سواد‌های مورد نیاز خود برای عصر حاضر انتخاب کرده‌اند، به ترتیب عبارت از سواد اطلاعاتی، سواد سلامت، سواد مالی و سواد رسانه‌ای بود؛ در حالی که بقیه سوادها در اولویت‌های بعدی قرار داشتند.

در گروه دانشجویان نیز چهار اولویت سواد‌های مورد مطالعه به ترتیب عبارت است از سواد اطلاعاتی، سواد سلامت، سواد عاطفی و سواد رسانه‌ای بود. همان گونه که ملاحظه می‌شود، در میان چهار اولویت اول، اولویت‌های انتخابی در جایگاه‌های اول، دوم و چهارم اساتید و

آزمون برای مقایسه سواد تربیتی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P=0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t=22/81$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (6) نیز نشان می‌دهد که سواد تربیتی از دیدگاه اساتید با میانگین 3/76 به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه دانشجویان با میانگین 1/5 است؛ جدول 6. آمار توصیفی مقایسه دیدگاه اساتید و دانشجویان در شاخص‌های دهگانه سواد

متغیرها	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
	اساتید	86	9/22	0/74
سواد سلامت	دانشجویان	372	9	0/89
	اساتید	86	8/8	0/76
سواد مالی	دانشجویان	372	5/69	0/64
	اساتید	86	8/56	1/27
سواد رسانه‌ای	دانشجویان	372	7/3	0/78
	اساتید	86	7/2	0/88
سواد رایانه‌ای	دانشجویان	372	4/09	0/82
	اساتید	86	5/5	0/79
سواد پژوهشی	دانشجویان	372	1/79	0/87
	اساتید	86	5/31	1
سواد تربیتی	دانشجویان	372	1/5	0/67
	اساتید	86	3/76	0/86
سواد فرهنگی	دانشجویان	372	3	0/63
	اساتید	86	2/89	0/84
سواد زیست محیطی	دانشجویان	372	5	0/89
	اساتید	86	2/3	0/94
سواد عاطفی	دانشجویان	372	8/39	1/02
	اساتید	86	1/37	0/65

اما نتایج این آزمون برای مقایسه سواد زیست محیطی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P=0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t=26/43$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (6) نیز نشان می‌دهد که سواد زیست محیطی از دیدگاه دانشجویان با میانگین 5 به صورت معناداری بالاتر از دیدگاه اساتید با میانگین 2/13 است؛ همچنین نتایج این آزمون برای مقایسه سواد عاطفی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با سطح معناداری آزمون $P=0/000$ و زیر $0/05$ و مقدار $t=79/82$ است؛ در نتیجه فرض H_0 رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود و نتایج جدول (6) نیز نشان می‌دهد که سواد

شکل 1. مدل مفهومی اولویت‌های اساتید و دانشجویان

مهري (1386)، شريفی و اسلاميه (1395) و بختیاری و همکاران (1394)، همراستا است. در تبیین این یافته می‌توان گفت همان گونه که علی نژاد و همکاران (1390) نیز در پژوهش خود به این موضوع اشاره کرده‌اند، افزایش سطح سواد اطلاعاتی سبب افزایش مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر افراد می‌شود؛ بنابراین انتخاب سواد اطلاعاتی به عنوان اولویت اول در میان سوادها از طرف دانشجویان و استادان سبب ایجاد فرصت‌های کسب دانش در طول عمر افراد خواهد شد.

درباره اولویت دوم مشترک میان هر دو گروه (سواد سلامت) نیز یافته‌ها حاکی از آن است که گفتمان سواد سلامت، دومین سواد پراهمیت در زندگی اساتید و دانشجویان است؛ چرا که امروز عموم جامعه می‌دانند که زندگی پراسترس عصر حاضر، به ویژه در شهرهای بزرگ و نبود آب و هوای مناسب در بسیاری از نقاط کشور و نبود

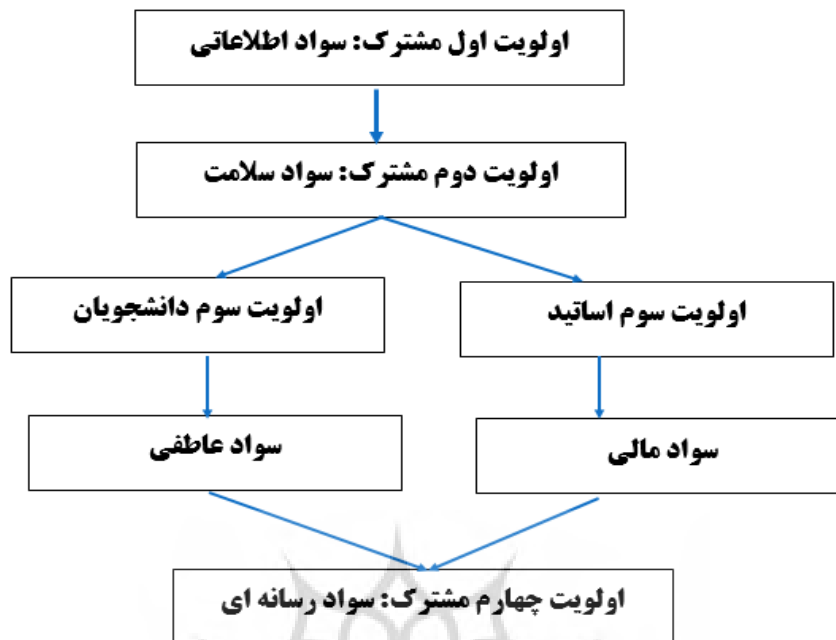
دانشجویان یکی است؛ در حالی که میان دانشجویان و اساتید در اولویت‌های دوم تفاوت وجود دارد. درباره اولویت اول ترجیحی هر دو گروه (سواد اطلاعاتی)، می‌توان گفت از آنجایی که عصر حاضر با اطلاعات و ارتباطات گره خورده و دسترسی به جدیدترین دستاوردهای علمی نیز از طریق سواد اطلاعاتی برای اساتید و دانشجویان امکان‌پذیر است. همان گونه که نتایج پژوهش ابیلی و همکاران (1396) نیز نشان می‌دهد، در عصر حاضر، افرادی می‌توانند به شکل مناسب‌تری از فرصت‌های یادگیری استفاده نمایند که به درجه مطلوب و پذیرفتنی از سواد اطلاعاتی رسیده باشند؛ بنابراین این سواد در صدر اولویت‌های قشر دانشگاهی قرار دارد تا از قافله دسترسی به دانش به روز عقب نمانند و بتوانند بر پایه یافته‌های قبلی، مرزهای دانش را گسترش دهند. این یافته با پژوهش‌های لوکارت و همکاران (2009)، سانتیاگو و همکاران (2008)،

درباره **سواد عاطفی** نتایج آزمون فریدمن در پژوهش حاضر حاکی از آن بود که در گروه دانشجویان، داشتن سواد عاطفی دارای بالایی دارد؛ چرا که این گروه از پاسخ دهندگان سواد عاطفی را به عنوان سومین اولویت خود انتخاب کرده‌اند؛ شاید یکی از دلایل آن باشد که بسیاری از دانشجویان هنوز تجربه لازم را برای چگونه مدیریت کردن عواطف خود کسب نکرده‌اند و شاید یکی دیگر از دلایل سن دانشجویان باشد؛ چرا که پژوهش‌ها حاکی از آن است که هر چه افراد سن بالاتری داشته باشند، برای مدیریت عواطف خود پخته‌تر عمل می‌کنند (فرش وارد و همکاران، 2004؛ طهماسبیان و همکاران، 1393)؛ البته هر چقدر افراد در جامعه بیشتر مراوده داشته‌اند، سواد عاطفی بیشتری را در تجربیات غیررسمی خود دارند؛ این در حالی است که در گروه اساتید، داشتن سواد عاطفی در رده دهم اهمیت قرار دارد؛ شاید یکی از دلایل آن باشد که در قشر اساتید به دلیل اینکه شغل هیأت علمی شغلی اجتماعی است و فرد پیوسته با جامعه دانشجویان، اساتید و... در تماس است، این تجربیات و دانش برای اساتید در مدت زمان کوتاه تری حاصل می‌شود و این افراد معمولاً می‌توانند در زمان مناسب واکنش مناسب تری را به موقعیت‌های مختلف ارائه دهند؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های (بورمن و همکاران، 2001؛ واتسون و همکاران، 1988 و پرو و اسپکتور، 2002) که نشان داد، داشتن سواد عاطفی سبب بروز حالات و خلق و خواهی مناسب در زمان مناسب و واکنش مناسب در افراد می‌شود، همخوانی دارد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت به نظر می‌رسد داشتن سواد عاطفی به افراد (دانشجویان و اساتید) کمک می‌کند تا احساسات و هیجانات را به نفع خود به کار گیرند و نگذارند هیجانات علیه آنها وارد میدان شوند. در واقع سواد عاطفی روابط مبتنی بر عشق و دوستی را در میان مردم خلق می‌کند، همکاری و تعاون را ممکن می‌سازد و موجب تسهیل جریان احساسات در جامعه می‌شود.

دسترسی به غذاهای مناسب و ارگانیک، سبب افزایش روزافزون بیماری‌های مزمن و رو به رو شدن اغلب خانواده‌ها به طور کم و بیش با بیماری‌ها شده است و براین اساس، امروزه، بزرگسالان می‌دانند، چنانچه بخواهند زندگی سالم‌تری داشته باشند و در طول زندگی خود کمتر با بیماری دست و پنجه نرم کنند نیازمند داشتن سواد سلامت و ارتقای آن هستند تا با خودمراقبتی بتوانند گامی رو به جلو در جهت داشتن زندگی و جامعه سالم‌تر بردارند. نتیجه پژوهش صحرایی و همکاران (1395) نیز حاکی از آن است که با توجه به پایین بودن سطح سواد سلامت و اهمیت نقش بزرگسالان در سلامت خود و جامعه، لازم است برنامه‌های آموزشی با هدف ارتقای مهارت سواد سلامت برای آنان طراحی و اجرا شود. نتایج پژوهش کریمی و همکاران (1392) نیز نشان داد بزرگسالانی که سواد سلامت بیشتری داشتند، به سلامت خود بیشتر اهمیت می‌دادند. نتایج پژوهش کهنتری و همکاران (1396) نشان داد که استفاده از مداخلات آموزشی نیز بر توانمندسازی و ارتقاء سواد سلامت نمونه آماری پژوهش موثر بوده است. نتایج مطالعه ساعتچی و همکاران (1396) نیز حاکی از آن بود که گروه‌های سنی مسن‌تر که سواد پایین‌تری دارند از سلامت کافی برخوردار نیستند؛ پژوهشگران در این پژوهش گزارش کردند که مهم‌ترین دلیل کاهش سلامت بزرگسالان نبود آموزش‌های مناسب و همچنین تمایل نداشتن آنان برای شرکت در آموزش‌های مناسب، به دلیل وضعیت بد اقتصادی آنان است. نتایج پژوهش مشکی و همکاران (1396) نیز نشان داد که سطح سواد سلامت برای داشتن کیفیت زندگی بهتر ضروری است و کارکنان و مسئولان بهداشتی باید به ارتقاء سطح سواد سلامت بزرگسالان، در آموزش‌های مرتبط با سلامت توجه کافی داشته باشند.

درباره **سواد مالی** نتایج پژوهش نشان داد که سواد مالی از نظر اساتید در اولویت سوم و از نظر دانشجویان در اولویت پنجم است، به نظر می‌رسد در این زمینه، با توجه به مسائل مختلف مالی و محدودیت‌های مالی که در کشور وجود دارد، بزرگسالان جامعه افزایش سواد مالی خود را راهی برای رهایی از سردرگمی در تصمیم‌های مالی و دوری از افتادن در چالش‌های مالی می‌دانند. این نتایج با یافته‌های یمار و مورفی (2010)، مانتیکن (2010)، برد (2008)، لوساردی و میشل (2008) همخوانی دارد.

شکل 2. چهار اولویت اول مشترک

اولویت مهم اساتید و دانشجویان است تا بتوانند با برخورداری از آن به هنگام رو به‌رو شدن با رسانه‌های مختلف، به انتخاب مناسب پیام پرداخته و در فهم و تفسیر متون آن بکوشند. نتایج پژوهش‌های چن (2007)، وایت ورت (2013) و ویلسون (2012)، این یافته‌ها را تأیید می‌کند.

به‌علاوه رسانه‌های دیجیتال، در تحول خود در طول زمان، به عوامل قدرتمندی تبدیل شده‌اند که به صورت سنتی در محیط چاپی وجود ندارند؛ اما قابلیت‌هایی مانند تعامل، غیرخطی بودن، فوری بودن دسترسی به اطلاعات و همگرایی متن و تصویر، شنیدار و دیدار را نیز ارائه می‌کنند که برای مخاطبان بزرگسال جذابیت‌های فراوانی دارد.

نتایج پژوهش نشان داد که اساتید، داشتن **سواد تربیتی** را اولویت هفتم و دانشجویان آن را به عنوان اولویت دهم خود انتخاب کرده‌اند؛ شاید یکی از دلایل آن باشد که امر تربیت در جامعه ما به نظر امری تصادفی است و بزرگسالان ما اهمیت چندانی به آن نمی‌دهد؛ چرا که نقش تربیت در نهادهای رسمی، غیر رسمی و خانوادگی چندگانه است؛ بنابراین به نظر می‌رسد که یکدست نبودن سیاست‌های تربیتی در کل جامعه سبب کم توجهی بزرگسالان به این امر می‌شود؛ اما در هر صورت داشتن

بنابراین اینکه اساتید داشتن سواد عاطفی را در اولویت‌های آخر اهمیت قرار می‌دهند، به احتمال می‌تواند به این دلیل باشد که اغلب اساتید می‌دانند عواطف و هیجانات خود و دیگران شامل چه چیزی هستند؟ چه قدرتی دارند؟ و چه عواملی آنها را به وجود می‌آورد؟ بنابراین قادرند عواطف و احساسات خود و دیگران را درک کرده، کنترل و اداره کنند؛ همچنین دانشجویان نیز می‌توانند با تکمیل بیشتر سواد عاطفی خود یاد بگیرند که چگونه احساسات خود را در زمان و مکان مناسب ابراز کرده و دیگران را تحت تأثیر قرار دهند.

درباره **سواد رسانه‌ای** نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سواد رسانه‌ای در هر دو گروه اساتید و دانشجویان اولویت چهارم را به خود اختصاص داده است؛ شاید یکی از دلایل آن باشد که با توجه به تنوع رسانه‌ها در دنیای کنونی، درک پیام‌های رسانه‌ای و شیوه رفتار با رسانه به دانش و مهارت‌های ویژه‌ای نیاز دارد و در بیانی دقیق‌تر، سواد رسانه‌ای عبارت است از مهارت تفکر استدلالی و نقاد به نحوی که مخاطب بتواند درباره محتوای دریافت شده قضاوتی مستقل داشته باشد (ارجمندی، 1384)؛ بنابراین با توجه به مطالب بالا، داشتن سواد رسانه‌ای یکی از چهار

بیشتر، همچنین درک و دیالوگ آزاد بین هویت‌های اجتماعی، قومی و مذهبی مختلف و احترام به عقاید دیگران، همخوانی دارد. همچنین نتایج پژوهش نورانی و همکاران (1396) نیز نشان داد که در سواد فرهنگی یادگیرندگان ایرانی، سکوت، عدم ارائه نظر به صورت روشن و محافظه کاری وجود دارد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که متاسفانه در جامعه ما درک و احترام به فرهنگ خود و خرده فرهنگ‌های کشور زیاد مورد توجه قرار نمی‌گیرد که شاید تهاجم فرهنگی عامل مهمی در این زمینه باشد. امروزه، به ویژه در شبکه‌های اجتماعی شاهد ارائه انواع فکاهی‌ها درباره فرهنگ‌های مختلف هستیم و گویا حساسیت همه جامعه نسبت به فرهنگ غنی ما کمتر شده است. در واقع، آنچه که امروز اتفاق افتاده را شاید بتوان در قالب فرهنگی منفی نام برد. این تقاضای فرهنگی به وضعیتی اشاره دارد که در آن بیشتر بخش‌های مردم، نه تنها، نسبت به محصولات فرهنگی خود تقاضا ندارند، بلکه در برخی موارد نیز درباره آن موضع منفی می‌گیرند.

نتایج پژوهش نشان داد که داشتن **سواد پژوهشی** اولویت ششم اساتید است؛ در حالی که دانشجویان داشتن سواد پژوهشی را به عنوان اولویت نهم خود انتخاب کرده‌اند، در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که در سال‌های اخیر، به ویژه در میان دانشجویان دانشگاه‌های مختلف شاهد آن هستیم که بسیاری از آنان با پرداخت پول، پژوهش‌هایی را از بازار خریداری کرده و به استاد در قالب پروژه‌های دانشجویی یا پایان‌نامه و مقاله ارائه می‌دهند؛ در حالی که اگر درباره آن پروژه‌ها از آنها سوال شود، اغلب نمی‌توانند به طور واضح درباره نحوه انجام کار توضیح دهند. همین امر سبب می‌شود سواد پژوهشی آنها رشد مناسبی نداشته باشد و به ویژه پس از فراغت از تحصیل نتوانند از عهده مسئولیت‌های پژوهشی مرتبط با رشته و شغل خود برآیند و نکته جالب‌تر آن است که برخی از آنها از مقطع کارشناسی به مقطع ارشد و دکتری می‌روند و همچنان با پرداخت هزینه، پژوهش‌هایی را خریداری می‌کنند؛ بنابراین به نظر می‌رسد آرام آرام جریانی در حال شکل‌گیری است که بر اساس آن افراد روز به روز مسئولیت توجه به سواد پژوهشی خود را بر عهده دیگران می‌گذارند و جامعه با شیب ملایمی به سمت بی‌توجهی به سواد پژوهشی حرکت می‌کند. اتفاق دیگری که در حال شکل‌گیری است آن است که به دلیل

سواد تربیتی به آن دلیل اهمیت دارد که تحول هر جامعه‌ای در گرو تحول در نظام تعلیم و تربیت آن جامعه است و این امر تنها زمانی میسر خواهد شد که کارگزاران اصلی آن یعنی بزرگسالان جامعه از شایستگی‌ها و توانمندی‌های لازم برای تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه برخوردار باشند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های طالب زاده و همکاران (1391)، تاج آبادی و همکاران (1394) و فینستین (2006) مبنی بر اینکه داشتن سواد تربیتی در تربیت فرزندان اهمیت زیادی دارد، همخوانی دارد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که اساتید، **سواد رایانه‌ای** را در اولویت پنجم خود قرار داده‌اند؛ شاید دلیل آن باشد که اساتید پیوسته نیازمند استفاده از فناوری رایانه‌ای برای به روزرسانی دانش خود، یافتن منابع متعدد جدید و انتشار یافته‌های خود هستند؛ زیرا همان گونه که زندگی و همکاران (1394) در پژوهش خود اذعان نموده‌اند، بیشتر پیشرفت فناوری در هزاره جدید، درخصوص صفحات رایانه‌ای صورت گرفته است. نتایج پژوهش بابا رضایی کاشانی (1380) نیز حاکی از آن بود که اکثریت اعضای هیئت علمی برای انجام امور شغلی خود مانند کسب اطلاعات روزآمد و انجام کارهای پژوهشی از رایانه استفاده می‌کنند؛ در حالی که دانشجویان اولویت سواد رایانه‌ای را اولویت هفتم خود انتخاب کردند که شاید یکی از مهم‌ترین دلایل آن باشد که امروزه بسیاری از دانشجویان بدون تلاش و با پرداخت پول، خدمات رایانه‌ای مورد نیاز خود را تأمین می‌کنند. این افراد بیشتر وقت خود را به جای استفاده از رایانه در گوشی تلفن همراه خود می‌گذرانند. این نتایج با یافته‌های پژوهش والاس و کلاریانا (2005) مبنی بر اینکه دانشجویان سواد رایانه‌ای کمتری نسبت به اساتید دارند همخوانی دارد که البته به نظر می‌رسد آنها در نهایت برای انجام پروژه‌های دانشجویی خود، در طول زمان تحصیل، به سطح بالاتری از سواد رایانه‌ای دست می‌یابند.

نتایج پژوهش حاضر درباره **سواد فرهنگی** حاکی از آن است که برای هر دو گروه اساتید و دانشجویان سواد فرهنگی در جایگاه هشتم اولویت قرار دارد. امروزه، اغلب ما به کم رنگ شدن مباحث فرهنگی اذعان داریم؛ اما در زمینه یادگیری مادام‌العمر آن را در جایگاه چندان ارزشمندی نمی‌دانیم. این نتایج با یافته‌های پژوهش رومیانی (1394) مبنی بر کم رنگ شدن فضای تسامح، تساهل و مدارای

به برخورد با محیط زیست شده تا با وجود آلودگی‌های فراوانی که در کشور مشاهده می‌شود، افراد برای داشتن سواد لازم برای برخورد مناسب با محیط زیست خود احساس نیاز نکنند؛ بنابراین به نظر می‌رسد آموزش مادام‌العمر محیط زیست می‌تواند از طریق دبستگی افراد به محیط زیست، نسل آینده را در مواجهه با مشکلات محیطی آماده کند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پورنجف (1395)، کارپا (2008)، تسکین (2009)، واریسلی (2009) و سلطانی (1389) همخوانی دارد.

در نهایت با توجه به هدف پژوهش حاضر که روی سوادها در یادگیری مادام‌العمر تاکید داشت، شکل (2) چهار اولویت اصلی مشترک اساتید و دانشجویان درباره سوادهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد:

نداشتن سواد پژوهشی، افراد جامعه هنگام رویارویی با مشکلات فردی، شغلی و خانوادگی نیز به دلیل نداشتن سواد پژوهشی نمی‌توانند مسائل خود را بررسی کرده و آنها را حل کنند. یافته‌های حاضر با نتایج پژوهش‌های ساکی (1392) و دهقان و همکاران (1395) درباره نیاز روزافزون قشر دانشجویی به داشتن سواد پژوهشی همخوانی دارد.

نتایج پژوهش نشان داد که اساتید سواد زیست محیطی را به عنوان اولویت نهم و دانشجویان آن را به عنوان اولویت ششم انتخاب کرده‌اند؛ شاید یکی از دلایل آن باشد که در کشور ما هنوز اهمیت توجه به محیط زیست به عنوان یک مولفه توسعه پایدار چندان مورد توجه نیست و کمبود آموزش‌های مرتبط با محیط زیست و کمبود بودجه‌های آموزشی و همچنین حساسیت پایین افراد نسبت

منابع

- ارجمندی، غلامرضا (1384). گفت و گو: سواد رسانه ای، رشد آموزش علوم اجتماعی، شماره 27، ص 4-9.
- ابیلی، خدایار، نارنجی ثانی، فاطمه، مصطفوی، زینب السادات (1396). بررسی ارتباط بین یادگیری خودراهبر و میزان سواد فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان گروه علوم مهندسی دوره‌های یادگیری الکترونیکی مورد مطالعه: موسسه آموزش عالی مهر البرز، فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال پنجم، شماره اول (پیاپی 17)، صص 35-50.
- بابارضایی کاشانی، لیلا (1380). بررسی میزان استفاده و رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی از اینترنت. پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- بختیاری، لیلا، قدم پور، عزت اله، بختیاری، منصوره، سادین، علی اکبر (1393). مقایسه میزان سواد اطلاعاتی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تحت آموزش از راه دور و آموزش سنتی، فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، دوره 4، 3 (پیاپی 15)، بهار 1393، صفحه 49-69.
- باستانی، سوسن، گلزاری، محمود، روشنی، شهره (1389). طلاق عاطفی: علل و شرایط میانجی، مجله بررسی مسائل اجتماعی
- پربرخ، مهتری (1386). آموزش سواد اطلاعاتی: مفاهیم، روش‌ها و برنامه‌ها. تهران: کتابدار.
- پورنجف، عبدالله (1395). بررسی وضعیت عوامل زیست محیطی در ارتباط با سلامت جامعه شهری ایلام، مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایلام، جلد 15، شماره 3، صفحات 49-57.
- تاج آبادی هرات، جعفر، کارگریان مروس، طیبه (1394). نقش سواد والدین و آموزش خانواده بر شیوه‌های فرزندپروری و تربیت دانش‌آموزان، همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی در سال 1394.
- دیانتی دلیمی، زهرا، حنیفه زاده، محمد (1394). بررسی وضعیت سواد مالی خانواده‌های تهرانی و عوامل مرتبط با آن، دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، دوره 8، شماره 26، صفحه 115-139.
- رومیانی، فاطمه (1394). تاثیر سواد فرهنگی بر جامعه دانایی محور، کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روان‌شناسی.
- زندی، بهمن، گرامی طیبی، مرضیه، روشن، بلقیس، کاکوجویباری، علی اصغر (1394). بررسی سرعت و درک خواندن در متون چاپی و الکترونیکی، فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال سوم، شماره یازدهم، صص 25-30.
- ساکی، رضا (1392). دانش معلمان درباره پژوهش و نیاز آنان به آموزش و پرورش، پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)، دوره 20، شماره 3، 22-119-132.
- ساروخانی، باقر و رضایی قادی، خدیجه (1391). اینترنت و هویت ملی در میان کاربران. فرهنگ ارتباطات، 2(5)، 7-51.
- سلطانی، مسعود (1389). بررسی میزان تاثیر آگاهی زیست محیطی دانش‌آموزان نسبت به انجام فعالیت‌های حفاظت از محیط زیست در هنگام سفر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته

کریمی، سعید، کیوان آرا، محمد، حسینی، محسن، جعفریان، مرضیه، خراسانی، الهه (1392). سواد سلامت، وضعیت سلامت عمومی، بهره مندی از خدمات سلامت و رابطه بین آنها در بزرگسالان، مدیریت اطلاعات سلامت، دوره 10، شماره 6، 127-150.

گل محمدی، احمد (1383). جهانی شدن فرهنگ، هویت. تهران: نشر نی.

مزیانی، کاظم (1393). بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت دینی کاربران. مجله ره آورد نور، 13(46)، 3-22.

مشکی، مهدی، میرزانی، مرجان، خوارزمی، اکرم (1396). ارتباط سواد سلامت با کیفیت زندگی و برخی عوامل جمعیت‌شناختی در زنان باردار: یک مطالعه مقطعی، فصلنامه سواد سلامت، دوره دوم، شماره چهارم، زمستان 1396.

محمدی پویا، سهراب، دهقان، مرضیه (1395). بررسی رابطه بین ذهنیت فلسفی با فلسفه آموزشی و کیفیت زندگی کاری دانشجو معلمان (مطالعه موردی دانشگاه تهران). نوآوری‌های مدیریت آموزشی، سال یازدهم، شماره چهارم (مسلول 44)، پاییز.

نورانی، خدیجه، زندی، بهمن، سردی، محمدرضا، سراجی، فرهاد (1396). ویژگی‌های فرهنگی یادگیرنده ایرانی در نظام آموزش الکترونیکی، فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، سال پنجم، شماره اول (پیاپی 17)، صص 85-98.

وب سایت یونسکو، آبان 1396
<http://fa.ironesco.org/%DB%8C%D8%A7%D8%AF%DA%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C-%D9%85%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D9%85%E2%80%8C%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%85%D8%B1/>
 یعقوب نژاد، احمد، نیکومرام، هاشم، معین الدین، محمود (1390). بررسی تاثیر سواد مالی سرمایه گذاران در اوراق بهادار، فصلنامه مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، دوره 4، شماره 13، صص 127-150.

علوم تربیتی گرایش برنامه‌ریزی درسی، تهران: دانشگاه پیام نور تهران.

ساعتچی، محمد و همکاران (1396). سواد سلامت و عوامل موثر بر آن: یک مطالعه مبتنی بر جمعیت جزیره هرمز، مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران: تابستان 9316، دوره 93، شماره 2: صفحات 936-944.

شریفی، اصغر، اسلامیه فاطمه (1395). مقایسه شاخص‌های رفتار شهروندی سازمانی از دیدگاه سه گروه فعال در دانشگاه آزاد اسلامی، همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم تربیتی، روان‌شناسی و آسیب‌های اجتماعی، تهران.

صحرايي، مهدی و همکاران (1395). بررسی سواد سلامت در بزرگسالان شهر کرج، فصلنامه سواد سلامت، دوره اول، شماره چهارم، زمستان 1395.

طهماسبیان، حجت اله، خزایی، حبیب اله، عارفی، مختار، سعیدی پور، مهشید، حسینی، سیدعلی (1393). هنجاریابی آزمون مقیاس کنترل عواطف، ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، سال هیجدهم، ششم.

طالب زاده نوبریان، محسن، کاظمی، اکرم، موسوی، سیدحسین (1391). تاثیر میزان سواد و آگاهی بر نگرش تربیتی مادران درباره تربیت اجتماعی نوجوانان شهر تهران، مجله مطالعات روان‌شناسی تربیتی، دوره 9، شماره 15، تابستان 1391، صفحه 126-142.

علی نژاد، مهرانگیز، سردی، محمدرضا، زندی، بهمن، شبیری، سیدمحمد (1390). سطح سواد اطلاعاتی و نقش آن در فرایند آموزش یادگیری الکترونیکی دانشجویان، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، دوره 17 شماره 2 صفحات 337-371.

کمیسیون ملی یونسکو، بهمن 1391 (<http://irunesco.org-/images/stories/modified%20%20report-11-14%20feb13-%20farsi-finalmo.pdf>)

کهنتری، میترا، فرمان بر، ربیع الله، کسمایی، پریسا، امیدی، سعید (1396). بررسی تاثیر مداخله آموزشی به سطح سواد سلامت دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه، فصلنامه سواد سلامت، دوره دوم، شماره 3.

Bohlman LN, Panzer AM, Kindig DA. (2004). Health literacy: a prescription to end confusion. Washington (DC): National Academies Press; 2

Borman, W. C., Penner, L. A., Allen, T. D., & Motowidlo, S. J. (2001). "Personality predictors of citizenship performance". International Journal of Selection and Assessment, 9: 52-69.

Bird, S 2008. Financial literacy among university students , An Australian case study. University of Wollongong: Available at: <http://ro.uow.edu.au/theses/112>.

Borman, W. C., Penner, L. A., Allen, T. D., & Motowidlo, S. J. (2001). "Personality predictors of citizenship performance". International Journal of Selection and Assessment, 9: 52-69.

- Cochran, Marilyn -Smith, Susan L. Lytle (1992). *Inside/Outside: Teacher Research and Knowledge*, Teacher college Press
- Chen, G. (2007). Media (Literacy) Education in the United States. *China Media Research*, 3 (3), 34 -40 available at: http://digital-commons.uri.edu/com_facpubs
- Capra, F. (2008). "The New Facts of Life: Linking Food, Health, and the Environment". at <http://www.ecoliteracy.org/-/article/new-facts-life>.
- Duailibi, M. (2006). Ecological literacy: What are we talking about? *Convergence*, 39(4), 65-68.
- Duru, O E Bulut and S Yoshida. (2012). A fuzzy extended DELPHI method for adjustment of statistical time series prediction: An empirical study on dry bulk freight market case. *Expert Systems with Applications*, 39(1): 840-848.
- Deng WJ, Yeh ML, Sung ML. (2013). A customer satisfaction index model for international tourist hotels: integrating consumption emotions into the American customer satisfaction index. *Int J Hosp Manag.* 2013;35:133-140. doi: 10.1016/j.ijhm.2013.05.010. [Cross Ref]
- Freshwater D, Stickley T. The heart of the art: Emotional intelligence in nurse education. *Nurse Inq.* 2004; 11(2): 91-8.
- Feinstein I & Sabates Ricardo. (2006). Does education have an impact on mothers' educational attitudes and behaviours? *Journal of consulting and psychology.*(5),1926 - 1930
- Gibson, I. (2008). *Designing learning communities in the twenty-first century*, springer science.
- Garman, E.T. & Fergue, R.E. (2000). *Personal finance*, (6th ed.) Boston: Honunhton
- Gilster, P (2007). *Digital literacy*, John Wiley & Sons, Inc. New York, NY, USA
- Graff, H.J. (1989). *Critical Literacy versus cultural Literacy-Reading signs of the times?* The University of Texas at Dallas, Volume 20, Issue, 1.
- HKreber C, Mhina C. (2005). Just plain rhetoric? An analysis of mission statements of Canadian universities identifying their verbal commitments to facilitating and promoting lifelong learning. *Can J Univ Cont Educ.* 2005;31(1):51-86.
- Krnel, D., & Nagli, S. (2009). Environmental literacy comparison between eco-schools and ordinary schools in Slovenia. *Science Education International*, 20(1/2), 5-24.
- Lane, R,D & Schwartz, G.E. (1987). Levels of emotional awareness: Cognitive-Development theory and its application to psychology. *American Journal of Psychiatry*, 144, p.133-143.
- Lockhart De & smith AJ. (2009). An evaluation of a pilot study of web-based educational initiative for educating and training under gradual dental students in infection prevention, *British dental Journal* 207(5): 223-6, 2009 sep 12, available at: <http://www.labmeeting.com/papers/author/Lockhart-d>.
- Lusardi, A. and Mitchell, O.S., 2008, "Planning and financial literacy: how do women fare?". *American Economic Review*, No. 98, pp. 413-417
- Marzano, Robert J .& Jana S Marzano, Debra J. Pickering;(2003). *Classroom Management that Works: Research-Based Strategies for Every Teacher*, Association for Supervision and Curriculum Development
- Mongelli, A. (2010). Lifelong learning and innovation, *italian journal of society of education*, No.3.
- Marks A. A. (2007). "grown up" university? Towards a manifesto for lifelong learning. *J Educ Policy.*17(1):1-11.
- Monticone, C. (2010). How much does wealth matter in the acquisition of financial literacy?. *The Journal of consumer Affairs*, 44(2):403 - 422.
- Nesbit T. (2005). *Realizing lifelong learning in institutions of higher education*. Montreal; American Educational Research Association Conference.
- Özkan T, Lajunen T, Doğruyol B, Yıldırım Z, Çoymak A. (2012). Motorcycle accidents, rider behaviour, and psychological models. *Accident Analysis & Prevention.*49:124-32.
- Perrewé, P. L., & Spector, P. E. (2002). "Personality research in the organizational sciences". *Research in Personnel and Human Resources Management*, 21: 1-64.
- Sampaio, R. (2008). "Educar, ensinar e aprender a distância na era digital: princípios básicos". proceedings of the X simpósio Internacional de Informática Educativa. 03-05 October 2008. Salamanca, pp: 145-150.
- Santiago, P & et al. (2008). *Tertiary Education for knowledge society, special features: governance, funding, quality*. OECD. Volume 1.
- Taskin, O. (2009). "The Environmental Attitudes of Turkish Senior High School Students in the Context of Postmaterialism and the New Environmental Paradigm", Interna-

- tional Journal of Science Education , 4: 481-502.
- Tokuda Y, Doba N, Butler JP, Paasche-Orlow MK. Health Literacy and Physical and Psychological Wellbeing in Japanese Adults. Patient Educ Couns 2009; 75(3): 411-7.
- Varisli, T. (2009). Evaluating eighth grade students' environmental literacy: The role of socio-demographic variables. Masters thesis, The Department of Elementary Science and Mathematics Education, Middle East Technical University, Turkey.
- Van de Vord, Rebecca. (2010). Distance students and online research: Promoting information literacy through media literacy.
- Wallace, P. and Clariana, R. B. (2005). Perception versus reality-determining business students' computer literacy skills and need for instruction in information concepts and technology. Journal of Information Technology Education, 4, 141-151
- World Health Organization. Closing the gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health: Commission on Social Determinants of Health - final report, Geneva: World Health Organization, 2008
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). "Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales". Journal of Personality and Social Psychology, 6: 1063-1070.
- Whithworth A. (2012). The design of media and information literacy. Proceeding of the International Conference on Media and Information Literacy for Knowledge Societies. Moscow, Russian Federation.
- Walker J, Pepa C, Gerard PS. (2010). Assessing the Health Literacy Levels of Patients Using Selected Hospital Services. Clin Nurse Spec, 24(1): 31-7.
- Wallston, K. A. (1992). Hocus-pocus, the focus isn't strictly on Locus: Rotter's social learning theory modified for health. Cognitive Therapy and Research, 16, 183-99.
- Whitworth, A., et al. (2013). The design of Media and Information Literacy. Paper presented at the International Conference on Media and Information Literacy for Knowledge Societies, Moscow, Russian Federation.
- Wilson, C. (2012). Media and Information Literacy: Pedagogy and Possibilities. Communicar, 20(39), 15-22.
- Yetmar, S., Murphy, D. (2010). Personal Financial Planning Attitudes - A Study. Management Research Review/ Emerald Publications, 33(8), pp . 811 – 817.